

NJEMAČKI KATOLICIZAM SADAŠNJICE

NIJE to baš sasvim slučajno, što katolički Centrum u Njemačkoj sve tamo od Weimarskog Ustava drži u rukama ključeve njemačke politike.* Ta je činjenica najuže povezana s prelaznim karakterom sadašnjice.¹ Stara predratna generacija započela je istom sada — nakon negativnih prosvjeda i neuspjelih prevrata — da se laća pozitivnoga rada. U tim prilikama njemački katolicizam ima tu prednost, da su silne opreke predratnog, ratnog i poratnog perioda nesamo objektivno povezane uz jednu Crkvu, nego i subjektivno, i to tako, da ih provejava zajedničko etičko naziranje — »Ethos sredine«.

Te silne opreke proizlaze iz posljednjih ostataka onog katolicizma iz dobe Kulturkampf-a sve do kolektivnog katolicizma i do katolicizma »čiste zbilje«.

U pozadini se još i sada nalazi ona opreka, koja je vladala devedesetih godina prijašnjeg stoljeća. S jedne strane: katolicizam neosporivog i radikalnog crkvenog duha, no koji je na znanstvenom i kulturnom području bio, a i sada je — odviše sklon, da »dobru katoličku tendenciju« pretpostavi objektivnoj vrijednosti stvari, a usto bio naklon, da po sebi očividnu objektivnost istine zapostavi prerevnoj negativnoj apologetici. S druge strane: katolicizam otvorenih očiju za sve stvarne potrebe i zadaće, sav zadahnut nastojanjem, da sva područja prožme kvascem Božjega kraljevstva, no koji je u borbi s t. zv. »katoličkom zaostalošću« bio odviše kritičan i opor, jer je odviše — makar i nesvijesno — naginjao, da na mjesto »sablazni križa« etičku »čovječansku dobrotu«

* Petar Vust, jedan od najistaknutijih njemačkih intelektualaca nazvao je auktora ovoga članka — o. Eriha Przywaru (čitaj Pšivara): »čovjekom, koji nadzire naše doba i vjerno nad njim bdije.« Mnogi ga drže najvećim konstruktivnim kritikom njemačke filozofije u razdoblju od 1920 do 1930 godine. Uzrok njegove popularnosti i velikog utjecaja na duhove jest njegova intelektualna ljubav, koja pronicavom i finom analizom znade otkriti zrnca istine i u filozofskim sistemima, koje on kritikuje. O. Przywara ima osobiti dar, da zalutalim duhovima prikaže katoličku nauku na način, koji je najprikkladniji da ih osvoji i rasvijetli, a da potpuna kat. istina pri tome nimalo ne trpi.

U ovom članku, što ga je auktor izradio za Život, daje nam njemački filozof idejnu sintezu raznih struja i pokreta u njemačkom katolicizmu sadašnjice. Kao svaka sinteza, tako je i ova kratka i zbijena: no bogata dubinom misli i širinom pogleda. Przywara nije doduše lak, ali je jasan; njegovi se radovi ne listaju — valja ih meditirati. - - - Roden je naš auktor u Kattowitzu 1889., a sada se nalazi u uredništvu ugledne njemačke revije *Stimmen der Zeit* u Münchenu, Veterinärstrasse, 9. (Napomena Uredništva).

¹ Majstorski to crta Pierre Viénot, *Incertitudes allemandes*, Paris, 1931.

učini kriterijem humanitarne »Ideal-Crkve«. Zadnji ostaci te borbe su one prepirke o inferioritetu između »Hochland-a« i »Gral-a«, između poduzetničkih i radničkih udruženja, između modernizma i integralizma.

Bliže je sadašnjici jedna druga opreka. Ona se razvija baš u posve oprečnom smjeru. »Napredni katolicizam« devedesetih godina prilično je utjecao na tadašnju generaciju, da si je uzela za lozinku — uz koju je nekoć pristajao i jedan dio romantika: umjesto zastarjele skolastike orijentirajmo se prema filozofiji novog doba, prema filozofiji Descartes-a, Kanta, Herdera, Fichte-a i Hegela.

Polazeći katolički akademičari sveučilišta, na kojima je potpuno prevladavala moderna filozofija, bili su i oni pod njenim utjecajem, a posljedica toga bilo je ono njihovo lako razilaženje u znanosti i vjeri. Poratno doba sa svojom t. zv. fenomenologijom (Husserl, Scheler, Heidegger) podvrglo je temeljitoj kritici i reviziji spomenutu modernu filozofiju i stalo iznova cijeniti skolastiku. A to nije moglo ostati bez utjecaja na krugove t. zv. »naprednog katolicizma«. Stoga je baš iz njih proizašlo protigibanje: katolicizam »objektivnosti«, koji je u svojoj revnosti za konverzijama išao — a još i sada — ide tako daleko, da je sav katolicizam sve tamo od srednjega vijeka smatrao pretečom anatematizovanog »duha novoga doba« i kao takova pozivao na račun. Dok se je »napredni katolicizam« rado držao granica, koje su se doticale eticističkog racionalizma, dotle se, »objektivni katolicizam« za državao na području, koje je tu i tamo naličilo na fideistički iracionalizam, koji je — kako se čini — prijetio s opasnošću da odijeli »čisto religiozno« od profanog i čistu »objektivnost« od aktivnog subjekta.

I naprednom i objektivnom katolicizmu je zajedničko svojstvo, da su oba samo izrazito »akademskeg karaktera.« I ako se čini, da se ta dva katolicizma razilaze u svojim političkim ideologijama: prvi je bliži demokratskom shvaćanju, drugi aristokratsko-monarhističkom ili barem staležnom shvaćanju, — ipak pripadaju oba pretežito onom vremenu, koje se pojavilo s renesansom i prosvjetiteljstvom. Prava »nova generacija« smatra stoga i jedno i drugo shvaćanje građanskim — tu valja napomenuti, da se u tom shvaćanju osobito slaže plemićka i radnička omladina. Sve se više i više počelo uvidati, da je t. zv. omladinski pokret — premda se od vremena do vremena u nekim krajevima činilo, da je on samo posljedica raspadanja buržoazije — ipak doveo do novog socijološkog shvaćanja: ne valja se više toliko obazirati na tetošenje pojedinca kao takvog, nego na njegovu stvarnu vrijednost kao člana društva, ili još bolje kao »funkcionera«. Tko sada posmatra zborove Katoličke Udružene Omladine (K. J. D.), tko promatra njihove zastave i barjačice malo će toga naći od prijašnje napirlitanosti i na-

kićenosti. Sada su simbolom: točne i oštre linije. Ova »nova generacija« nije više voljna da sluša »dokazivanje Istine iz kulture«, kao ni fraziranje bučne retorike, ali zato ima interesa za sve ono, što se događa u blizini Karmela: za neprikrivenu tajnu Križa. Opreka između ta dva pravca »starog« naime i »novog« istovjetna je s oprekom između »kompromisa« i »radikalizma«. Dok su na čelu centra bili »stari« sa svojim doduše bogatim iskustvom, no i uspavani željom za »građanskim mirom«, ta je opreka dosegla svoj vrhunac i zaprijetila otvorenim razdorom. Prvi put — no uz silni štopot — nestade ove opreke, kadno je Brüning, muž ratne generacije preuzeo vodstvo u svoje ruke. Staro plemstvo, akademski naobraženi slojevi ni onda se još nisu mogli da odvaže na »nesigurni skok«, a isto se tako ni »fakiri« »nove generacije« nisu htjeli odvažiti da napuste svoju cigansku nevezanost. Ali se ipak sve više i više opaža, kako plamen probija, a dima ponestaje.

Te dakle silne opreke njemačkog katolicizma, kako smo vidjeli, obuhvaćaju svu prelaznu sadašnjicu: od posljednjih ostataka renesansnog prosvjetiteljstva do prvih početaka »kolektivne stvarnosti«. Katolička se djelatnost razvija stoga u dva pravca: s jedne strane ide za likvidacijom renesansnog prosvjetiteljstva i da na njegovo mjesto postavi pozitivni, neometani katolicizam, a s druge strane za tim, da »kolektivna stvarnost« dozrije u katoličku stvarnost: da si pojedinci postanu svijesni, da su živa uda Jednoga Tijela Kristova. »Kolektivna je stvarnost« bez sumnje dobar saveznik protiv starog »liberalizma«. Jer je taj saveznik srodan katolicizmu u tome, što poput njega hoće da služi bližnjemu i da se pokorava disciplini. No s druge je strane ta »kolektivna stvarnost« sva obuzeta tendencijom, da se nametne kao religija, koja računa samo s onim, što je od ovoga svijeta, a radikalno eliminira svaki svrhunaravni element. U njoj ključa neobuzdani gnjev, koji čovjeka spopada, kad počinje da se otrježnjuje. Fanatizovana je mišlju, da skine koprenu sa svih tajna, pa čak — a to baš naročito — i sa tajne svetišta. Fanatizovana je mišlju, da velikim svjetiljkama tehnike rasprši svaki sumrak, također i onaj — i to napose baš onaj — oko svetohraništa. Ovdje se katolicima pruža prilika za pravu borbu sadašnjice: ne protiv otvorenog boljševizma, već protiv tinjanja boljševičke misli u razrovanim masama vlastitog naroda. Ta se borba ne da voditi samo protestnim skupštinama. Ona iziskuje pozitivnog rada. Ona zahtijeva nutarnju obnovu njemačkog katolicizma: traži od onog katolicizma, koji se je teško prilagođivao suvremenim prilikama (koji još ni danas nije posve svladan), da se razvije u katolicizam, koji sve — bez izuzetka, bez rezerve udešava prema vjerskim postulatima; da se od katolicizma romantično-idealnih programa i praznog hvalisanja starih vremena (kao što to nije rijetkost u južnoj Njemačkoj) pretvori u katolicizam, koji hoće da trijezno i stvarno služi životnim potrebama svakoga dana.

Dosljedno tim raznim pravcima i staro je organizacijsko «strojstvo» njemačkog katolicizma već na tome, da sve više i više poprimi nove oblike. Stoga i sva inicijativa u tom radu prelazi sve više i više od »stare generacije« u ruke »nove«. Ponajprije se mjesto starih »Katoličkih zborovanja« stalo naglašavati sastanke katoličkih dačkih i akademskih udruženja. Iza toga su — to nam pokazuje današnji razvoj — i »Katolički zborovi« preuzeli duh i metode tih sastanaka. Ista se pojava opaža u odnosu između omladinskog pokreta i starih, tradicionalnih, omladinskih udruženja. Najprije najaktivniji i najvitalniji dio tih udruženja prelazi u dački pokret (Jugendbewegung). Zatim ih izručuje kao svoju najbolju baštinu Omladinskom udruženju starijih, tako da je danas Kat. Savez mladih Muževa po svojoj prilici najjače utočište duha u cijelom omladinskom pokretu. Daljni je jedan znak i to, što prijašnji Narodni Savez sve više prepušta svoju ulogu vođe krugovima oko omladinskog pokreta (K. J. D.) Pojava se ta opaža čak i u znanosti. Među Görresovim Udruženjem i Kat. Akademskim Savezom postoji oprečnost, koja se temelji na tome, što se jedni drže prirodoznanstvenog i historijskog shvaćanja, a drugi moderne fenomenologije, jedni se priklanjaju induktivnoj, a drugi eidetičnoj metafizici. No ipak valja napomenuti, da se konci isprepliću. Iza godina čisto kritičkog i historijskog promatranja pojavljuje se opet nada u stvaralački rad na filozofskom i teološkom području.

No to pozitivno stvaranje raste »između dvije vatre«. Moguće je, da današnji prelaz donese iznutra obnovljenju katoličku Njemačku. A može se dogoditi i to, da će njemački katolicizam imati da podnese teret prelaznog rada, da onda u ojačanoj Njemačkoj doživi vihor novoga nacionalizma, ali toga puta — svijesnog, poganskog nacionalizma.²

München

Erich Przywara D. I.

² Tko želi opširnije upoznati duševne i vjerske prilike u Njemačkoj, upozoravamo ga na slijedeće studije o. Przywara: *Die Neue Zeit* (Stimmen der Zeit, Juli 1930.) *End Zeit* (ibid. Dezember 1930.); *Bolschewismus als religiös-geistiges Phänomen* (Schweizerische Rundschau, Januar 1931); *La Situation spirituelle et religieuse de l'Allemagne* (Les documents de la vie intellectuelle, 20. Mars 1931).